

Cuprins

<i>Un fel de introducere</i>	7
Sindromul Vera	11
În umbra lui Vladimir	103
Vera și coșul cu ouă	125
<i>Lolita</i> și ieșirea Verei din anonim	149
Dmitri: gustul riscului și devotamentul filial	157
Iubire și pact	167
Vulnerabilul Vladimir și robusta Vera: identități fluide	194
Fuziunea consimțită. Cuplul inventat: V.N22.	205
Dușenka și Papocika	217
<i>Lolita</i> tulbură din nou apele	227
<i>Lolita</i> , un personaj etern	235
Scriitorii sunt oameni care seamănă și nu seamănă între ei	239
<i>Epilog</i>	249
<i>Bibliografie selectivă</i>	253

aurora
LIICEANU

Tânăra cu părul alb
Misterul Nabokov

POLIROM
2019

Lolita tulbură din nou apele

Apariția *Lolitei* a dus la critici, dezbateri furtunoase, comentarii fie pozitive, fie injurioase, dar până la urmă s-a lăsat tăcerea. Longevitatea *Lolitei* s-a menținut prin cele două filme, patru spectacole de teatru, o operă și două balete. În plus, nenumăratele interviuri și lansări la care a participat Vladimir Nabokov, însoțit de Vera, au pecetluit celebritatea cărții, considerată de o serie de critici una din marile opere ale secolului al XX-lea.

Lolita a devenit un brand, o emblemă. Jane Birkin a lansat în 1975 un cântec numit *Lolita go home*, în ale cărui versuri *Lolita* se întreabă de ce toată lumea o privește ca pe o curvă, mai ales femeile.

Romanul a continuat să fie tradus în multe țări. Vladimir Nabokov era faimos.

Dar în 2016 a apărut în *The Paris Review* un interviu al lui Daniel Kehlmann cu Michael Maar, un reputat critic literar și scriitor german, care a

scris în anul 2005 o carte intitulată *Lolita und der deutsche Leutnant (Lolita și locotenentul german)*. Autorul nu afirma că Vladimir ar fi plagiat *Lolita*, ci doar se întreba dacă știa sau nu despre o povestire a lui Heinz von Lichberg intitulată *Lolita* și publicată în 1916. Numele real al lui Heinz von Lichberg era Heinz von Eschwege.

Daniel Kehlmann arăta că între apariția povestirii lui Heinz von Lichberg și apariția romanului lui Vladimir Nabokov trecuseră o sută de ani. Michael Maar credea că Nabokov știa de povestirea lui Heinz von Lichberg, că există multe coincidențe în ceea ce privește conținutul celor două scrieri, pe lângă numele personajului feminin. Specialiștii în opera lui Nabokov au avut păreri diferite. Unii afirmau că erau prea multe coincidențe, alții negau totul. Vladimir Nabokov nu mai trăia și nu putea fi întrebat dacă știa sau nu despre acea povestire.

Heinz von Lichberg era nazist, îl aprecia în mod deosebit pe Hitler, ținea discursuri pronaziste la radio. Autorul interviului afirma că Nabokov fugise din Germania ca să scape de nemți, că nu ar fi putut avea vreo legătură cu autorul povestirii *Lolita*. Michael Maar s-a transformat într-un detectiv literar. Era însă foarte prudent, afirmând: „În orice

caz, adevăratul Nabokov trebuie găsit în opera sa, în care eul lui interior radiază în toate direcțiile. Acel Nabokov care se dezvăluie pe sine – se realizează pe sine, în cel mai strict sens al cuvântului – în arta sa este un Nabokov diferit de magicianul care ține lumea sa contemporană și posteritatea subjugate prin vraja lui“.

Încercând să facă un portret psihologic lui Vladimir Nabokov din spatele măștii persoanei publice atât de celebre, Michael Maar arată că este un om caleidoscopic, care ia forma multor ficțiuni, dar de fapt este „metafizic, chiar mistic, mai vulnerabil, bântuit și ambivalent“.

Rudele și prietenii, admiratorii lui Vladimir au respins ideea de plagiat. Dmitri a luat și el atitudine, mai ales că lucrurile păreau să nu se mai potolească, mediatizarea întreținând tensiuni și controverse.

Nu cu multă vreme înainte, în Italia apăruse o carte intitulată *Diario di Lo (Jurnalul lui Lo)*, care urma să fie tradusă în engleză. Ea o prezenta pe Lolita căsătorită și trăind la Paris. Dmitri a considerat că numele personajului a fost inadmisibil împrumutat și a depus plângere pentru încălcarea drepturilor de autor. Dat fiind că rămăsese ultimul

din familia lui Vladimir, trebuia să apere imaginea tatălui său.

După ce Vladimir semnase deja contractul pentru *Lolita* cu Olympia Press, cu doar trei săptămâni înainte de apariția cărții, scriitoarea Dorothy Parker a publicat în *The New Yorker*, unde era contribuatoare, o povestire intitulată *Lolita*, cu un subiect similar romanului lui Nabokov. Era o coincidență?

Vladimir trimisese manuscrisul *Lolitei* inclusiv editoarei revistei. Dar manuscrisul a circulat, deși autorul lui pretindea întotdeauna discreție. Și bunul său prieten Edmund Wilson îl citise. El știa de câțiva ani că Nabokov lucra la *Lolita*. Acesta îi spusese că este o carte scrisă în engleză așa cum considera el că se scrie la cel mai înalt nivel în această limbă.

Dorothy Parker era prietenă cu Edmund Wilson, fusese invitată la casa lui de la țară și sigur el îi dăduse manuscrisul lui Nabokov să-l citească. Încă din vara anului 1953 Vladimir îi povestea că în peregrinările sale prin Arizona și prin motelurile din vestul american scria la *Lolita* și la *Pnin*, traducea *Vorbește, memorie* în rusă cu ajutorul Verei și, bineînțeles, căuta fluturi.

Vladimir s-a supărat și le-a scris editorilor, fiind sigur că nu era vorba de o simplă coincidență. Dorothy Parker afirma că luase numele Lolita din cartea de telefon și din necrologuri, dar argumentul ei era subțire. Nu era deloc un nume frecvent în spațiul american.

Apoi s-a lăsat tăcerea, dar Vladimir nu a uitat. Povestirea lui Dorothy Parker nu s-a bucurat de succes. Ea a publicat o cronică elogioasă la romanul lui Vladimir, i-a lăudat stilul literar, a scris că nu este pornografic, că nu e literatură murdară, cum pretindeau unii editori. Nici Edmund Wilson nu-l considera demn de publicat. Dorothy Parker și-a încheiat cronică afirmând cu convingere că romanul lui Vladimir este o mare carte. Când Vladimir era deja în culmea notorietății, Dorothy Parker s-a retras din activitatea de critic literar cu patru ani înainte de a muri, iar cei de la revistă i-au propus locul ei lui Nabokov. Menționând că îi admira scrierile, Vladimir le-a răspuns totuși destul de sec că nu acceptă.

Toată această poveste a ieșit la iveală în 2013. Prin urmare, *Lolita tulbură din nou apele*. Problema coincidenței, bănuiala de plagiat apăruseră când Michael Maar lansase o nouă perspectivă asupra

genezei romanului. În 2007 el a scris o a doua carte, *Solus Rex. Die schöne böse Welt des Vladimir Nabokov* (*Solus Rex. Frumoasa lume malefică a lui Vladimir Nabokov*), punând cumva sub semnul întrebării afirmația lui Dmitri despre relația dintre tatăl său și limba germană.

Dmitri afirmase că Vladimir nu vorbea germana. Michael Maar se îndoiește de acest lucru pentru că Vladimir a trăit la Berlin zece ani și ar fi fost imposibil să nu știe germana. El a aflat că Heinz von Lichberg era rudă apropiată cu o familie la care Vladimir a stat vreo trei ani în pensiune. Maar crede că acesta își vizita rudele și că s-a întâlnit cu Vladimir. De aici putem deduce că Nabokov știa despre volumul de povestiri al lui von Lichberg.

Dieter E. Zimmer a publicat în 2016 un articol intitulat *The Lichberg Myth (Mitul Lichberg)*, arătând că acest mit s-a născut atunci când Michael Maar a scris despre povestirea *Lolita* apărută acum o sută de ani, fără să susțină însă ideea plagiatului.

În a doua carte a sa, Michael Maar susține că există multe coincidențe între *Lolita* lui Heinz von Lichberg și *Lolita* lui Nabokov. Numeroasele coincidențe pe care le-a detectat l-au făcut să susțină că Vladimir avea cunoștință de povestirea lui von